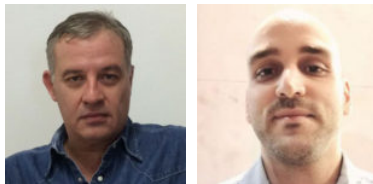

Ανταγωνιστικότητα και βιομηχανική πολιτική: ένα δυναμικό δίπολο

5 Νοεμβρίου 2020

Των Βλάδου Χάρη & Χατζηνικολάου Δημοσθένη

Οι έννοιες της ανταγωνιστικότητας και της βιομηχανικής πολιτικής φαίνεται να είναι άμεσα συνυφασμένες. Πριν από λίγο καιρό, ένα άρθρο της ερευνητικής μας ομάδας Stra.Tech.Man Lab δημοσιεύθηκε στο διεθνές επιστημονικό περιοδικό «Research in World Economy» και κατέληξε στις εξής διαπιστώσεις:

1. Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας, σύμφωνα με το παραδοσιακό βασικό αναλυτικό πρότυπο αφορούν σε επιμέρους χαρακτηριστικά, όπως τα «πλεονεκτήματα κόστους» ή οι «εμπορικές επιδόσεις». Ωστόσο ένα άλλο ερμηνευτικό μοτίβο, που φαίνεται διεθνώς να κυριαρχεί προοδευτικά, οδηγεί στην σχετικά φθίνουσα κλαδική εστίαση στην μελέτη της ανταγωνιστικότητας, αναφέρεται δηλαδή σταδιακά λιγότερο στην ανταγωνιστικότητα συγκεκριμένων «ηγετικών» βιομηχανιών και περισσότερο στην εφαρμογή κάθετων κλαδικών πολιτικών.
2. Η σχέση της βιομηχανικής πολιτικής με τις διαρθρωτικές αλλαγές που αυτή προκαλεί στο εθνικό κοινωνικοοικονομικό σύστημα αποτελεί το σύνθημα ερμηνευτικό μοτίβο στη σύγχρονη βιβλιογραφία. Η βιομηχανική πολιτική δεν χρειάζεται πλέον να «επενδύει σε πρωταθλητές» και σε συγκεκριμένες ομάδες συμφερόντων, αλλά να οικοδομεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την επιχειρηματική καινοτομία σε συνολικούς και ανοικτούς «για όλους» (μικρούς και μεγάλους) όρους. Μια ολοένα αυξανόμενη έμφαση δίνεται στην πτυχή της ενδυνάμωσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων—ιδίως σε τοπική κλίμακα—και στο γεγονός ότι η βιομηχανική πολιτική πρέπει να οδηγείται πλέον προς μια ολιστική προσέγγιση, η οποία πρέπει να ενσωματώνει στην πράξη τους συνεχείς μετασχηματισμούς που συμβαίνουν σε ολόκληρο το κοινωνικοοικονομικό σύστημα (και όχι μόνον στην στενά οικονομική και παραγωγική πλευρά του). Κατ' αυτόν τον τρόπο η βιομηχανική πολιτική αποκτά μια επανατοποθετημένη αντίληψη και πρακτική, αναλυόμενη ως νέα, ολιστική, πολυδιάστατη, διακλαδική ή «δια-κοινωνική» πολιτική που μπορεί να βοηθήσει στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, των κλάδων, των τοπικοτήτων, των εθνών ή άλλων χωρικών κοινωνικοοικονομικών συσσωματώσεων.
3. Διεθνώς επικρατεί μία εντεινόμενη «λογική σύνθεσης» μεταξύ της προσπάθειας τόνωσης της ανταγωνιστικότητας και της σύγχρονης προωθημένης βιομηχανικής πολιτικής, υπό την έννοια ότι γίνεται προοδευτικά όλο και πιο σαφές πως η βιομηχανική πολιτική πρέπει να καθίσταται ένα μέσο που να ενισχύει αποτελεσματικά την ικανότητα του πολυεπίπεδου (μικρο-μέσο-μάκρο) κοινωνικοοικονομικού συστήματος να εξελιχθεί και όχι απλώς ένα «εργαλείο» τόνωσης ή προστασίας κάποιων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

Σε αυτή τη βάση, προτείνουμε ένα συστημικό πλαίσιο σύλληψης της ανταγωνιστικότητας με τη μορφή ενός «ιστού ανταγωνιστικότητας», στον οποίο τα επιμέρους κοινωνικοοικονομικά υποσυστήματα αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους. Η προσέγγιση του ιστού ανταγωνιστικότητας, συγκεκριμένα, τοποθετεί τη δυναμική της επιχείρησης στο κέντρο (μικρο-επίπεδο), την κλαδική δυναμική σε μεσοεπίπεδο και αντιλαμβάνεται τη μακρο-δυναμική ως μία συνολική οργανική αναπτυξιακή συνάθροιση και συσσωμάτωση.

Ο ιστός της ανταγωνιστικότητας εμβαθύνει την προσέγγιση του «διαμαντιού» του Μ. Πόρτερ, στην οποία υποστηρίζεται πως η εθνική ανταγωνιστικότητα προκύπτει από την εξελικτική δυναμική των κλαδικών cluster επιχειρήσεων, των οποίων η ανταγωνιστικότητα εξαρτάται από τους παράγοντες της επιχειρηματικής στρατηγικής και δομής της αγοράς, των σχετιζόμενων και υποστηρικτικών βιομηχανιών, των συνθηκών ζήτησης και των συνθηκών παραγωγικών συντελεστών. Στο πλαίσιο αυτό, ο ιστός της ανταγωνιστικότητας θα μπορούσε να οδηγήσει και στην κατασκευή ενός ενοποιημένου δείκτη που θα μετρά την ανταγωνιστικότητα κάθε κοινωνικοοικονομικού συστήματος συνδυάζοντας όλα τα συνεξελισσόμενα επίπεδα του χώρου.

Το συνολικό «υπερ-σύστημα» του ιστού ανταγωνιστικότητας αποτελεί ένα πιθανό μεθοδολογικό εργαλείο για μια ολοκληρωμένη βιομηχανική πολιτική, η οποία πρέπει να είναι σε θέση να ενεργεί ως «εκκολλητήριο» πολυεπίπεδων πολιτικών (σε μικρο-μέσο-μάκρο επίπεδο) ικανών να ενισχύουν τα τοπικά κοινωνικοοικονομικά συστήματα.

Προς αυτή την κατεύθυνση, προτείνουμε τον μηχανισμό των Ινστιτούτων Τοπικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ITAK), τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν αναπόσπαστο μέρος μιας ολοκληρωμένης εθνικής βιομηχανικής πολιτικής. Αυτή η ολοκληρωμένη βιομηχανική πολιτική πρέπει να βρίσκεται ψηλά στην ατζέντα κάθε εθνικής κοινωνικοοικονομικής πολιτικής για την ενίσχυση της πολυεπίπεδης ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικής ενσωμάτωσης κάθε εθνικού κοινωνικοοικονομικού συστήματος στην παγκόσμια δυναμική με έναν βιώσιμο και περισσότερο ισόρροπο τρόπο.

Η πολιτική μικρο – και μέσο – επιπέδου των ITAK έχει ως τελικό στόχο την ενίσχυση της καινοτομίας της επιχείρησης και, ως εκ τούτου, τη βελτίωση της συνολικής ανταγωνιστικότητας του τοπικού επιχειρηματικού οικοσυστήματος. Τα ITAK προτείνεται να ακολουθούν έναν μηχανισμό έξι βημάτων, ο οποίος θα μπορούσε πρώτα να θέσει σε λειτουργία ένα σύστημα διάγνωσης του καινοτομικού και αναπτυξιακού

δυναμικού του εξωτερικού και εσωτερικού περιβάλλοντος. Δεύτερον, θα μπορούσε να επεξεργάζεται, να αναλύει και να συνθέτει σχετικές πληροφορίες. Τρίτον, θα μπορούσε να επιχειρεί μια αρχική διάχυση της σχετικής τεχνογνωσίας στον τόπο όπου δραστηριοποιείται (στις επιμέρους ελληνικές περιφέρειες, στην περίπτωση μας). Τέταρτον, θα μπορούσε να στοχεύει στην ενίσχυση της καινοτομίας μέσα από τη διάγνωση του δυναμικού της στρατηγικής, της τεχνολογίας και του μάνατζμεντ (σύνθεση Stra.Tech.Man) της τοπικής επιχειρηματικότητας. Πέμπτον, θα μπορούσε να παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες στις τοπικές επιχειρήσεις όσον αφορά την αναβάθμιση της εξελικτικής φυσιολογίας τους. Έκτον, θα μπορούσε να χτίζει ένα μηχανισμό παρακολούθησης ο οποίος θα αξιολογεί τα αναπτυξιακά αποτελέσματα.

Συμπερασματικά, η ανάπτυξη σήμερα είναι ένα σύνθετο φαινόμενο που δεν εξαντλείται απλώς στη δυναμική συγκεκριμένων κλάδων, αλλά περιλαμβάνει όλα τα πιθανά επίπεδα της οικονομικής δραστηριοποίησης, του χώρου, τους κοινωνικούς, δημογραφικούς, πολιτισμικούς και άλλους παράγοντες που συνεισφέρουν σε αυτήν. Η αντίληψη ότι η ενίσχυση της συνολικής και ολιστικά εννοούμενης ανταγωνιστικότητας πρέπει να είναι το βασικό αναπτυξιακό ζητούμενο της οικονομικής πολιτικής πρέπει, επιτέλους, να αποκτήσει κεντρικό ρόλο στη δημόσια συζήτηση...
